

Prof. dr hab. Grzegorz Piwnicki

Wejherowo, maj 2024

Instytut Politologii

Wydziału Nauk Społecznych

Uniwersytetu Gdańskiego

e-mail grzegorzpiwnicki@wp.pl

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ MAGISTRA MICHAŁA MIJAŁSKIEGO

Polityczna rola sportu w Polskiej
Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1970 – 1980

I. Temat pracy

Podjęta przez Autora problematyka jest ważna, użyteczna i aktualna z uwagi na istotne znaczenie sportu w społecznościach lokalnych, międzynarodowych i stosunkach globalnych. Istnieje potrzeba naukowego rozwoju nauk o polityce, socjologii i innych nauk społecznych do badania i analizowania tego ważnego problemu. Praca doktorska wypełnia istniejącą lukę w dotychczasowym stanie badań dotyczących etycznych zachowań w sporcie. Temat i rozprawa stanowi istotne uzupełnienie, a w niektórych przypadkach, o czym świadczy część narracyjna, wnioski, jest nowatorską świeżą interpretacją aktualnych badań tej problematyki z wykorzystaniem nowych albo niewystarczająco do tej pory wykorzystywanych materiałów źródłowych i aktów normatywnych. Wnikliwe przedstawiona została przez Autora geneza tematu,

uzasadniająca jego podjęcie. Zakres problemu badawczego został precyzyjnie określony. Również treść poszczególnych części powiązana jest z tytułami rozdziałów i podrozdziałów.

Przedstawiona mi w recenzji dysertacja doktorska dotyczy kwestii współczesnego sportu gdzie jednym z kardynalnych założeń jest jego apolityczność. Jednak z uwagi na posiadane znaczącego potencjału oddziaływania na szerokie warstwy społeczeństwa sport wszedł na orbitę świata polityki. Można zauważyć, że rywalizacja sportowa jest swoistą stroną polityki, realizowaną za pomocą specyficznych działań. Na osi czasu niemal każde państwo bez względu na jego ustrój wykorzystywało siłę sportu w społeczeństwie. Wpisywano tę sferę w przestrzeń współzawodnictwa międzynarodowego. W tym celu elity polityczne bazowały na uniwersalnym charakterze sportu oraz deklarowały brak powiązań z polityką, co nie zawsze było prawdą.

Autor pracy w przedmiocie badań, szeroko opisał i analizował kwestie oraz uwarunkowania polityczne z lat 1944-1970, gdzie zaprezentował:

1. Odtwarzanie i rozbudowa struktur sportu w latach 1944 – 1949,
2. Umasowienie i reorganizacja funkcjonowania sportu 1948 -1949,
3. Kultura fizyczna w okresie stalinizacji życia politycznego i gospodarczo-społecznego 1950 – 1956,
4. Od entuzjazmu do zawiedzionych nadziei 1956 – 1970.

Podstawa opiniowania dysertacji to dekada rządów Edwarda Gierka (1970 – 1980). Dziesięciolecie to przeszło do annałów historii Polski. Pod określeniem „dekada Gierka”, kryje się kojarzenie z dynamicznym rozwojem kraju, otwarciem na Zachód oraz tzw. „propagandą sukcesu”. To również czas znaczących sukcesów polskich sportowców na arenie międzynarodowej w dyscyplinach indywidualnych jak i drużynowych.

II. Cel pracy i pytania badawcze

Celem pracy jest analiza procesu upolitycznienia polskiego sportu w PRL w latach 1970-1980 i wykorzystanie sportu jako narzędzia polityki wewnętrznej i zewnętrznej, wskazanie mechanizmów politycznej kontroli i nadzoru, szkolenia sportowców przygotowujących się do startów w zawodach międzynarodowych z głównym akcentem do startów w międzynarodowych zawodach. Należały do nich igrzyska olimpijskie, mistrzostwa świata i Europy.

Autor pracy badał sposób zabezpieczania imprez sportowych w latach 1970-1980 przez polskie służby.

Głównym pytaniem badawczym postawionym przez niego było: Jakie działania podejmowane przez władze PRL w latach 1970 – 1980, świadczą o próbie wykorzystania sportu w celach umocnienia swojej pozycji i jej legitymizacji, kontrolowania opinii publicznej oraz formowania jednolitego społeczeństwa zgodnego z założeniem ideologii socjalistycznej. Dodatkowo postawił 15 szczegółowych pytań badawczych wynikających z problematyki zawartej w dysertacji.

III. Główna hipoteza badawcza i szczegółowe hipotezy badawcze

Autor postawił następującą główną hipotezę badawczą: w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1970-1980 polityczna rola sportu była związana z dążeniem władz państwowych do umocnienia swojej legitymizacji oraz kontrolowania i kształtowania opinii publicznej poprzez zarządzanie, polityczną kontrolę i nadzór sportu. Zaangażowanie polityki w tę dziedzinę życia miało na celu nie tylko umocnienie prestiżu państwa na arenie międzynarodowej, ale także kontrolowanie tożsamości narodowej oraz formowanie jednolitego społeczeństwa zgodnego z założeniami ideologii socjalistycznej.

W dysertacji przyjęto hipotezy szczegółowe

1. Władze PRL aktywnie ingerowały w organizację i przebieg imprez sportowych, wykorzystując sport jako narzędzie propagandy. Działania te miały na celu kreowanie pozytywnego wizerunku państwa oraz ukrywanie problemów społeczno-ekonomicznych.
2. Władze PRL podejmowały działania mające na celu kontrolę i kierowanie karierami sportowców, wykorzystując ich osiągnięcia do celów propagandowych. Sportowcy stawali się symbolami sukcesów systemu, sami będąc ofiarami manipulacji politycznej.
3. Narzędziem wykorzystywanym przez władze PRL do kształtowania sposobu postrzegania wydarzeń sportowych były media. Dzięki kontroli nad treścią oraz doborem odpowiednich pracowników mediów możliwie było prezentowanie sportu jako narzędzia w służbie ideologii socjalistycznej.
4. Zdarzały się sytuacje, w których sportowcy i kibice w PRL reagowali na narzucenie politycznej ideologii w sporcie, manifestując swoje nieposłuszeństwo. Analiza przykładów takich zachowań pozwoli zrozumieć, jakie miały one konsekwencje dla relacji między władzą a społeczeństwem.

IV. Metody badawcze

Autor w przygotowaniu rozprawy zastosował niezbędne metody badawcze:

- metodę analizy źródeł, analizę systemową, metodę porównawczą, metodę decyzyjną, metodę behawioralną, także metodę analizy zawartości mediów, tj. gazet, czasopism drukowanych, a także zasoby materiałów Polskiej Kroniki Filmowej. Użył też metody ustalania faktów, charakterystycznej dla nauk historycznych zwłaszcza zaś indukcji i metody bezpośredniej, które pozwoliły wyciągnąć wnioski na podstawie źródeł archiwalnych oraz ustalać fakty historyczne w oparciu o informacje o tym fakcie w źródle. Podczas przygotowania dysertacji wykorzystał metody statystyczne.

V. Struktura rozprawy

Praca ma charakter analityczno-problemowy, z uwagi na zakres i zróżnicowanie fabuły. Analizie poddany został szereg zagadnień związanych z zakresem tematyki.

Praca składa się z 5 rozdziałów:

- Pierwszy rozdział dotyczący rozwoju sportu w Polsce Ludowej w latach 1944-1970,
- Drugi rozdział, pierwsze lata władzy Edwarda Gierka i przygotowania polskich sportowców do Igrzysk Olimpijskich w Monachium 1972 r.,
- Rozdział trzeci, skupia się na przygotowaniu do Igrzysk Olimpijskich w Montrealu,
- W czwartym rozdziale zaprezentowano przygotowania do olimpiad w Innsbrucku i Montrealu,
- Ostatni piąty rozdział to czas między Igrzyskami Olimpijskimi w Montrealu a Igrzyskami Olimpijskimi w Moskwie.

VI. Bibliografia

Bibliografia jest obszerna. Doktorant podzielił ją na :

I. Źródła archiwalne:

1. Źródła Akt Nowych (AAN) w Warszawie(6),

2. Archiwum Ministerstwa Edukacji Narodowej (AMEN) w Warszawie (1),
3. Archiwum Ministra Spraw Zagranicznych (AMSZ) w Warszawie,
4. Centralne Archiwum Wojskowe (CAW) w Warszawie (1),
5. Instytut Pamięci Narodowej (IPN) w Warszawie (1),
6. Instytut Pamięci Narodowej (IPN) – oddziały regionalne (8),
- II. Źródła drukowane: (11),
- III. Dzienniki. Wspomnienia. Wywiady.:(37),
- IV. Opracowania: (209),
- V. Prasa i pisma sportowe: (22),
- VI. Materiały internetowe: (29),
- VII. Materiały audio-wizualne: (4),
- VIII. Wystawa: (1).

Razem: 320 pozycji bibliograficznych.

Doktorant wykorzystał bardzo dużo literatury źródłowej, przede wszystkim akty prawne, dokumenty, opracowania naukowe itd. Podkreślić należy, że Autor zawarł prawie wszystkie opracowania problemu naukowego w swojej dysertacji doktorskiej.

VII. Przedstawiając merytoryczną pracę stwierdzam, że jest ona twórczą i krytyczną analizą postawionego problemu badawczego.

1. Autor wykazał umiejętność sformułowania hipotez, czym od razu uwypuklił rzeczywistość zaprezentowanego problemu badawczego.
2. Wyraźnie wyeksponował elementy, które decydują oraz zaświadczenia o ich oryginalności, są właściwe i nowatorskie, co przyczyniło się to rozwiązania problemu naukowego.
3. Z treści dysertacji przebijają się kompetencje Doktoranta, który wykazał się dużą wielopłaszczyznową wiedzą. Potwierdza to odpowiednia podbudowa teoretyczna i źródłowa pracy doktorskiej. Bazuje na dotychczasowych osiągnięciach naukowych.
4. Autor niekiedy zapomina o nieuniknionych ograniczeniach części deskryptywnej i interpretacyjnej. Należy podkreślić, że ogólnie symetria i logika pracy nie jest naruszona.
5. Doktorant dokonał analizy politologicznej w czasach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, co może mieć znaczenie do zrozumienia aktualnego dyskursu na temat relacji między sportem a sferą polityki

sportowej współczesnych państw. Przeprowadzone badanie tego problemu pozwoliło też na poznanie złożonych relacji między sportem a polityką. Warto przy tym zauważyć, że powiązania polityki ze sportem są wciąż aktualne. Można było to zaobserwować m.in. przy wyborze miejsca piłkarskich mistrzostw świata w 2022 roku czy dyskusji dotyczącej startu sportowców rosyjskich i białoruskich w obliczu trwającej wojny Rosji z Ukrainą w Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu 2024 roku.

VIII. Konkluzja

Przedłożona mi do recenzji praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego o istotnej doniosłości politologicznej w warstwie teoretycznej jak i praktycznej. W sposób wyraźny zdefiniowano problem badawczy, zastosowano właściwą metodologię badań, przywołano niezbędne źródła, opracowania naukowe i akty prawne. Nie znaleziono w rozprawie poważnych mankamentów natury formalnej.

Podsumowując stwierdzam, że spełnia ona wszystkie wymogi stawiane dysertacją doktorskim. Wnoszę, zatem o przyjęcie ocenianej pracy i dopuszczenie magistra Michała Mijalskiego do kolejnego etapu w przewodzie doktorskim.

Wejherowo, maj 2024 roku

Prof. dr hab. Grzegorz Piwnicki

